

TURIZM SOHASINING INNOVATSION RIVOJLANISH OMILLARI**Fayazov Muxiddin Sobirovich**

Hindistonning O'zbekistondagi «SCOTT EDIL PHARMACIA LTD»
vakolatxonasida iqtisodiy masalalar bo'yicha rahbar o'rinbosari

Annotatsiya

Ushbu maqolada turizm sohasining innovatsion rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar tahlil qilindi. Zamonaviy texnologiyalar, raqamli transformatsiya, ekologik turizm va tadbirkorlik modellari sohasidagi innovatsiyalarning ahamiyatiga alohida e'tibor qaratilgan. Xususan, raqamli texnologiyalarning joriy etilishi, ekologik turizm konsepsiyasi va tadbirkorlik modellari asosidagi innovatsiyalar tahlil qilinib, ularning turizm sohasini rivojlantirishdagi o'rni yoritilgan. Innovatsion rivojlanishning asosiy yo'nalishlari va ularning amaliy ahamiyati aniq ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: turizm, innovatsiya, raqamli texnologiyalar, ekologik turizm, startaplar, sun'iy intellekt, virtual reallik, tadbirkorlik modellari, O'zbekiston Respublikasi, barqaror rivojlanish.

Аннотация

В данной статье были проанализированы основные факторы, влияющие на развитие инноваций в индустрии туризма. Особое внимание уделено важности инноваций в области современных технологий, цифровой трансформации, экологического туризма и предпринимательских моделей. В частности, анализируются инновации, основанные на внедрении цифровых технологий, концепция экологического туризма и предпринимательские модели, а также освещается их роль в развитии индустрии туризма. Четко обозначены основные направления развития инноваций и их практическая значимость.

Ключевые слова: туризм, инновации, цифровые технологии, экологический туризм, стартапы, искусственный интеллект, виртуальная реальность, предпринимательские модели, Республика Узбекистан, устойчивое развитие.

Annotation

This article analyzed the main factors affecting the innovation development of the tourism industry. Special attention is paid to the importance of innovations in the field of modern technologies, digital transformation, environmental tourism, and entrepreneurial models. In particular, innovations based on the introduction of digital technologies, the concept of ecological tourism, and entrepreneurial models are analyzed, and their role in the development of the tourism industry is highlighted. The main directions of innovation development and their practical significance are clearly outlined.

Keywords: tourism, innovation, digital technologies, environmental tourism, startups, artificial intelligence, virtual reality, entrepreneurial models, Republic of Uzbekistan, sustainable development.

KIRISH

Turizm global iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo'lib, yangi texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar orqali jadal o'sib bormoqda. Turizm sohasi jahon iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida iqtisodiy o'sishga, yangi ish o'rinlarini yaratishga hamda mamlakatning madaniy va tabiiy resurslaridan samarali foydalanishga katta hissa qo'shadi.

Zamonaviy sharoitda raqamli transformatsiya jarayonlari turizm sohasining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Masalan, internet va mobil texnologiyalarning jadal rivojlanishi turistik mahsulotlar va xizmatlarning global bozorga chiqishiga yordam beradi. Shuningdek, innovatsion yondashuvlar turistik xizmatlarning sifatini oshirish, turistik tadbirkorlikni rivojlantirish va yangi investitsiya imkoniyatlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi.

O'zbekiston Respublikasida turizm sohasi milliy iqtisodiyotning strategik tarmog'i sifatida qaralib, uni rivojlantirishga davlat tomonidan katta e'tibor qaratilmoqda. Turizmni rivojlantirish bo'yicha qabul qilingan davlat dasturlari, raqamli transformatsiya jarayonlari va ekologik turizmga qaratilgan tashabbuslar mamlakatning turistik salohiyatini yuksaltirishga xizmat qilmoqda. Xususan, 2023-yilda O'zbekistonga tashrif buyurgan xorijiy sayyohlar soni 7 milliondan oshdi, bu esa soha rivojidagi innovatsion yondashuvlarning samaradorligini ko'rsatadi.

Turizm sohasida innovatsiyalarni joriy etish orqali yangi xizmat turlarini ishlab chiqish, raqamli texnologiyalar yordamida xizmat ko'rsatishni avtomatlashtirish va madaniy meros ob'ektlarini raqamlashtirish kabi yo'nalishlar ustuvor ahamiyat kasb etmoqda.

Turizmga ko'plab omillar ta'sir ko'rsatadi, ularning roli turli davrlarda kuch, ta'sirning davomiyligi va yo'nalishi bo'yicha farq qilishi mumkin. Menejment sohasida innovatsion rivojlanish omillarini aniqlash, ularni hisobga olish, tahlil qilish va ulardan foydalanish turizmning barqaror rivojlanishini ta'minlashning muhim vazifasi hisoblanadi.

Turizmni boshqarishning yuqori darajasi uning barqaror innovatsion rivojlanishini ta'minlash imkonini beradi. Barqaror innovatsion rivojlanishning asosiy shartlarini belgilash uchun barqarorlik konsepsiyasini aniqlashtirish, barqaror rivojlanish shartlari va omillarini o'rganish, shuningdek, ijobiy ta'sirni kuchaytirish va salbiy omillarni kamaytirish yo'llarini aniqlash muhimdir.

ADABIYOTLAR SHARHI

Turizm sohasida innovatsion rivojlanish mavzusi bo'yicha bir qator tadqiqotlar olib borilgan. Smith va Puczkó o'z tadqiqotlarida innovatsiyalarning turizm sohasiga ta'sirini o'rganib chiqib, raqamli texnologiyalar turistik xizmatlarning samaradorligini oshirishini ta'kidlaydilar [1]. Shu bilan birga, Hall va Williams innovatsiyalarning

zamonaviy turizmdagi o'rniga e'tibor qaratib, marketing va raqamli texnologiyalar muhim rol o'ynashini ta'kidlaydilar [2].

Buhalis va Law turizm sohasida axborot texnologiyalarining ahamiyatini qayd etib, raqamli transformatsiya turistlik tashkilotlarning xizmat ko'rsatish darajasini oshirishda muhim vosita ekanligini ta'kidlaydilar [3]. Gössling o'zining tadqiqotlarida barqaror turizm va ekologik yondashuvlarning ahamiyatiga e'tibor qaratib, yashil texnologiyalar hamda karbon izini kamaytirish strategiyalari bu sohani yanada rivojlantirishda muhim omil ekanligini ko'rsatib o'tgan [4].

O'zbekiston Respublikasida ham innovatsion turizmga oid tadqiqotlar amalga oshirilmoqda. Turizmni rivojlantirish qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, raqamli xizmatlarni joriy etish va ekoturizm yo'nalishlarini rivojlantirish mamlakatda turistlik jozibadorlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, O'zbekistonda madaniy merosni raqamlashtirish, VR va AR texnologiyalardan foydalanish bo'yicha bir qator loyihalar amalga oshirilmoqda [5].

Turizm sohasini innovatsion rivojlantirish turistlik mintaqani faol elementlarga ega bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy tizim sifatida boshqarish muammolarini hal etishni talab etadi. Innovatsion faoliyatni rivojlantirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda quyidagi jihatlar ta'kidlangan [6, 12]:

- innovatsion faoliyatni rivojlantirishda ishlab chiqarish munosabatlari tarmoq va hududiy mehnat taqsimoti, ishlab chiqarishni ijtimoiylashtirishning namoyon bo'lish natijasi va shaklidir [6, 8, 10, 11, 12].

- umumiy integratsiya tuzilmasining konsentratsiyasi muayyan tuzilmalarni o'rganishning maqsadga muvofiqligini inkor etmaydi, balki olingan natijalarning bir-birini to'ldirishini ko'rsatadi [6, 7, 9].

- eng tartibli tuzilma sifatida funksional-hududiy tizim hududiy iqtisodiyot darajasida innovatsion faoliyatni rivojlantirishning hal qiluvchi bo'g'ini hisoblanadi [8, 10, 11].

METODOLOGIYA

Ilmiy maqolada ilmiy tadqiqotni amalga oshirishning tizimli tahlil, tarixiylik va mantiqiylik, induksiya va deduksiya, analiz va sintez, qiyosiy va selektiv tanlab tadqiq qilish, monografik tahlil va guruhlash usullari qo'llanilgan.

Atrof-muhit omillari hududni tashkil etuvchi hodisa va jarayonlar majmui sifatida tavsiflanadi. Ular turizmni rivojlantirish uchun shart-sharoitlarni yaratuvchi, shuningdek, uni rag'batlantiruvchi yoki cheklovchi turizm tizimining mavjudligi bilan bog'liq. Tashqi omillar turizmga jamiyat hayotidagi o'zgarishlar orqali ta'sir ko'rsatadi va turizm tizimining turli elementlari uchun teng bo'lmagan ahamiyat kasb etadi.

Mintaqaning turizm tizimidan ma'lum mustaqillikka ega bo'lgan tabiiy va antropogen muhitning tashqi omillari turizm sohasini rivojlantirish uchun shart-sharoitlarni shakllantiradi, uni rag'batlantiradi yoki cheklaydi. Tashqi muhitni o'rganish zarurati uning dinamikligi va murakkabligi kabi xususiyatlari bilan belgilanadi. Dinamizm tashqi muhitda sodir bo'ladigan o'zgarishlarning chastotasi va umumiy naqshdagi o'zgarishlarning tartibsizlik darajasi bilan belgilanadi.

Tashqi muhitning murakkabligi, birinchi navbatda, unga doir yetarli bilim olish imkoniyatining cheklanganligi bilan bog'liq. Shuningdek, atrof-muhit omillarining o'zaro ta'siri va bu ta'sirning tizimli shakllanishi sababli ularni alohida o'rganish imkonsiz bo'lib qoladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Turizm sektorining barqaror innovatsion rivojlanishiga ta'sir etuvchi tashqi omillarga quyidagilar kiradi:

Mamlakat, tarmoq, hudud va korxonaning raqobatbardoshlik darajasi. Turizm xizmatlari va turistik mahsulotlarni yetkazib berish ko'paygani sari turizm sektori raqobatbardoshligining barcha integral va xususiy ko'rsatkichlari yaxshilanadi.

Ishlab chiqarishda raqobatning kuchi. Bu, bir tomondan, xizmatning raqobatbardoshligini oshirish orqali ifodalanadi, ikkinchi tomondan esa tizimga kirishda raqobat (xomashyo, materiallar va boshqa komponentlarni yetkazib beruvchilar o'rtasida) intensivligining ortishi xizmat sifatini yaxshilashga olib keladi.

Tabiiy-iqlim va geografik, ekologik resurslar. Balneologik resurslar, suv va o'rmon resurslari, landshaftlar, iqlim sharoitlari hamda ulardan atrof-muhitga ehtiyotkorlik bilan foydalanish mintaqada turizm sohasini rivojlantirish uchun muhim raqobatdosh ustunlik sanaladi.

Turizmning nomutanosib rivojlanishi. Nomutanosib rivojlanish turizmning mavjudlik asosini buzishi mumkin. Chunki: Turizm tabiiy resurslarni iste'mol qiladi. Ommaviy turizm markazlarida bu jarayon halokatli bo'lishi mumkin. Tabiiy muhitning buzilishi turizm taklifining pasayishiga olib keladi. Madaniy-tarixiy va konfessional omillar prinsipial ahamiyat kasb etadi, chunki sayyohlar tashrif buyurish uchun muayyan hududni tanlashda ushbu omillarning hal qiluvchi roli bor.

Mintaqaviy muhit omillari. Turizmni ishlab chiqarish va iste'mol qilish xizmatlari ma'lum bir hududda taqdim etiladi. Mahalliy aholi madaniyat tashuvchisi sifatida va turistlarga xizmat ko'rsatish jarayonida ishtirok etuvchi shaxs sifatida ushbu hudud bilan bog'langan va unga birlashtirilgan. Hududning o'ziga xos tabiiy resurs sifatidagi ahamiyati, uning ishlab chiqarish, aholi, madaniyat va an'analar bilan bog'liq aloqasi orqali yuzaga chiqadi.

Shu sababli, mintaqaviy muhit tushunchasini alohida ta'kidlash maqsadga muvofiqdir. Bu tushuncha barcha ijtimoiy takror ishlab chiqarish jarayonlari sodir bo'ladigan hududni anglatadi, ya'ni yaxlit va ajralmas umumiylik – ishlab chiqarish va hayot sharoitlarini o'zida mujassam etuvchi hudud.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mintaqaviy muhit omili turizm sohasini rivojlantirishga kuchli, ko'p qirrali va ba'zan qarama-qarshi ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, ushbu omilning salbiy ta'sirlari hali yetarlicha o'rganilmagan va bu borada chuqurroq tadqiqotlar talab etiladi.

Iqtisodiy omillar. Ushbu omillarning ta'siri turizm va iqtisodiy rivojlanish tendensiyalari o'rtasidagi yaqin bog'liqlikdan kelib chiqadi.

Iqtisodiy siklning bum va eng yuqori bosqichlarida turizm sohasida o'sish kuzatiladi.

Turg'unlik va tushkunlik bosqichlarida esa asosiy ko'rsatkichlarning pasayishi ro'y beradi.

Turizm rivojlanishi asosan turistlik xizmatlar iste'molchilari daromadlariga bog'liq.

Daromadlarning yuqori bo'lishi iste'mol o'sishini ta'minlasa, daromadlarning kamayishi turizm xizmatlariga bo'lgan talabning pasayishiga va turizm sektorining investitsion jozibadorligining tushishiga olib keladi.

Ijtimoiy omillar. Kayfiyat, umidlar, ehtiyojlar va jamiyat manfaatlari turizm rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ijtimoiy omillarga quyidagilar kiradi: Aholining bo'sh vaqtining ko'payishi, bu esa turmush darajasining oshishi bilan yangi potensial turistlar oqimini ta'minlaydi. Turli tovarlar va xizmatlarni iste'mol qilish darajasi. Aholining bilim darajasi, madaniyati va estetik ehtiyojlari. Jamiyatdagi ijtimoiy harakatchanlik. Shaxsning turmush tarzi va modaning turistlik mahsulot tanloviga ta'siri. Demografik omillar. Ushbu omillar aholi soni va joylashuvi, uning alohida mamlakatlar va mintaqalarga bo'linishi, jins va yosh tarkibi, oilaviy ahvoli, oila tarkibi va xodimlarning malakasi bilan bog'liq.

Aholi sonining va hayot sifatining oshishi turistlar sonining ko'payishiga olib keladi.

Turistik harakatchanlik yoshi, jinsi va oilaviy ahvolga qarab o'zgaradi.

Demografik omillar guruhiga urbanizatsiya ham kiradi, uning darajasi turistik sayohatlar intensivligiga to'g'ridan-to'g'ri proporsionaldir.

Shaharlarda turistik faollik darajasi qishloq joylarga qaraganda yuqori bo'ladi, bu dam olish zarurati bilan izohlanadi. Aloqa auditoriyalarining faolligi.

Jamoat tashkilotlari, jamiyatlar, iste'molchilar huquqlarini himoya qilish tashkilotlari va ommaviy axborot vositalari faoliyatining oshishi turizm sektorining raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

Siyosiy va huquqiy omillar. Siyosiy vaziyat, ochiq chegara siyosati, turizm sohasida ma'muriy nazoratning yumshatilishi, shuningdek, soliq va pul-kredit siyosatini unifikatsiya qilish turizmga ta'sir etadi. Siyosiy barqarorlik turistik faollikni qo'llab-quvvatlaydi, ammo harbiy mojarolar, terrorizm va ekstremizm turizmga jiddiy tahdid soladi.

Innovatsion, texnik va texnologik omillar. Ilm-fan, ta'lim, texnika va texnologiya taraqqiyoti turizmning rivojlanishiga sezilarli ta'sir qiladi. Ular yangi turdagi xizmatlarni yaratish, ularni sotish va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash imkonini beradi. Ilmiy-texnika taraqqiyoti turistlik xizmatlarning ommaviy ishlab chiqarish vositalarini, bozorni, aloqa va texnik infratuzilmani takomillashtirishga yordam beradi.

Xalqaro ta'sir omillari. Globallashuv zamonaviy dunyoda sodir bo'layotgan iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy va siyosiy jarayonlar bilan bog'liq. Jahon bozorlaridagi o'zgarishlar, mamlakatning xalqaro mavqeyi va boshqa davlatlar bilan munosabatlari turizm sohasiga va mintaqaning umumiy iqtisodiy rivojlanish sur'atlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Turizmga ta'sir qiluvchi ichki omillar

Turizmga ta'sir qiluvchi ichki omillar – bu turizm sohasida bevosita namoyon bo'ladigan asosiy hodisa va tendensiyalardir. Ushbu omillarni o'rganish atrof-muhit omillarining salbiy ta'sirini kamaytirish hamda tizim ichida rivojlanish imkoniyatlarini izlash uchun zarurdir. Turizm sohasida raqobatbardosh ustunlikka erishishga ta'sir qiluvchi ichki omillarga quyidagilar kiradi:

Iste'molchi uchun xizmat qiymati. Bozor marketing tadqiqotlari asosida iste'molchilarning ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish alohida korxonalardan tortib, mintaqaviy darajadagi turistik xizmatlar qiymatini samarali topish va yaratishga imkon beradi.

Bu esa iste'molchilarni maksimal darajada qondirish, turizm mahsulotlariga bo'lgan talabni oshirish va mintaqadagi turizmning raqobatbardoshligini oshirishga olib keladi.

Yangi ehtiyojlar. Yangi ehtiyojlarning yuzaga kelishi va ularni qondirish turizm sohasining raqobatbardoshligini oshiradi. Bozor segmentatsiyasini chuqurlashtirish orqali yangi turistik segmentlar paydo bo'ladi, masofaviy sayohatlar kengayadi va mintaqada ichida turizmni diversifikatsiya qilish imkoniyati yaratiladi.

Turizm bozoridagi sub'ektlar va ob'ektlarning o'zaro ta'siri. Turistik bozor ob'ektlariga turar joy va ovqatlanish muassasalari, tibbiyot muassasalari, turoperatorlar, turagentlar va boshqa tashkilotlar kiradi, ular taklifni shakllantiradi. Turistik mahsulot turizm bozorida ob'ekt sifatida qoraladi.

Sub'ektlar va ob'ektlar o'rtasidagi manfaatlar talab va taklif orqali muvofiqlashtiriladi.

Sub'ektivlik talab va taklif o'rtasidagi muvozanatga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Turizm faoliyatini muvofiqlashtirish. Gorizontaal va vertikal integratsiya jarayonlari turizm bozorining ishtirokchilari o'rtasida kuzatiladi:

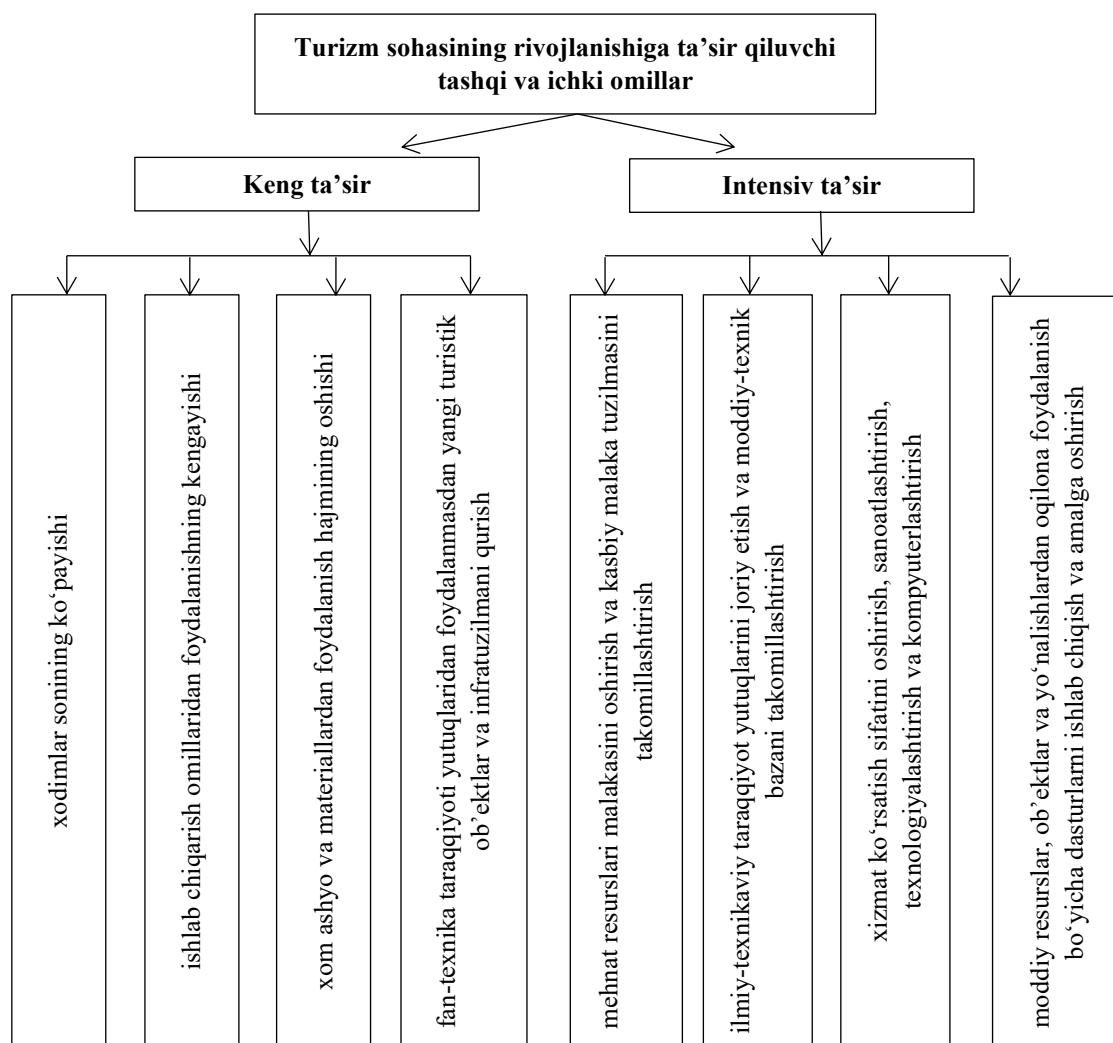
Gorizontaal integratsiya – bu turistik mahsulotlar taklifini shakllantirishda mahalliy bozor ehtiyojlariga mos ravishda ishlaydigan korxonalar o'rtasidagi hamkorlik.

Vertikal integratsiya esa turizm sohasidagi turli tashkilotlar va korxonalar, davlat organlari va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlik asosida shakllanadi.

Turistik mahsulotning hayot aylanishi. Turistik mahsulot yoki hududning har bir bosqichi o'ziga xos vazifalar va sharoitlar bilan belgilanadi. Bu boshqaruvning har bir bosqichida maqsad va imkoniyatlarga mos ravishda turli usullar va vositalardan foydalanishni talab qiladi.

Moddiy va texnik innovatsion rivojlanish turizm sohasining samaradorligini oshirish uchun zarurdir. Xususan, joylashtirish ob'ektlari, transport, umumiy ovqatlanish va dam olish xizmatlarining sifati va rentabelligini oshirish orqali turizm mahsulotining raqobatbardoshligi ta'minlanadi. Turizm korxonalarining xizmatlari va mahsulotlarining patentga layoqatliligi ortib borishi bilan ularning raqobatbardoshligi oshadi. Tashkiliy va ishlab chiqarishning ratsionalligi. Turizm tizimlari innovatsion rivojlanish tamoyillariga mos kelishi kerak. Bu ishlab chiqarish jarayonlarini

ratsionalizatsiya qilish orqali turizm sohasining raqobatbardoshligini oshiradi. Mehnat resurslarining malaka darajasi.

1-rasm. Turizm sohasiga ta'sir qiluvchi ichki va tashqi omillar¹

Moddiy-texnik omillar.

Turizm xodimlarining malakasi iste'molchilar bilan bevosita aloqa jarayonida muhim ahamiyatga ega. Kadrlar malakasini oshirish va sifatli ta'lim olish uchun sharoit yaratish turizm sohasida raqobatbardosh xizmatlarni taqdim etishga yordam beradi.

Axborot texnologiyalari.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining joriy etilishi turizm iqtisodiyotini rivojlantirishning asosiy omiliga aylanmoqda. Bu iste'molchilar ehtiyojlarini qondirish, resurslarni boshqarish va jarayonlarni optimallashtirish orqali raqobatbardosh ustunlikni yaratadi. Texnologik jarayonlarning progressivligi.

Innovatsion texnologiyalardan foydalanish turizm mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayonini samarali qilish, xarajatlarni kamaytirish va sifatni oshirish imkonini beradi.

¹ Muallif ishlanmasi

Boshqaruv tizimining ilmiy darajasi. Boshqaruv tizimining samaradorligi uning funksional va tarkibiy tashkil etilishiga, shuningdek, ilmiy asoslangan innovatsion yondashuvga bog'liq. Bunday tizim turizm resurslarini samarali boshqarishga va raqobatbardosh mahsulotlar yaratishga imkon beradi.

1-jadval

Innovatsion rivojlanish omillarining ta'siri va natijalari¹

Yo'nalish	Innovatsiya turi	Natija
Raqamli texnologiyalar	Onlayn bronlash tizimlari	Turistik xizmatlarga kirishni osonlashtiradi
Ekologik turizm	Yashil mehmonxonalar	Atrof-muhit muhofazasi ta'minlanadi
Tadbirkorlik modellari	Turistik startaplar	Yangi ish o'rinlari yaratiladi
Virtual reallik	VR/AR texnologiyalari	Turizm tajribasini boyitadi

Raqamli texnologiyalar turistik xizmatlarning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Sun'iy intellekt, onlayn bronlash tizimlari va raqamli marketing vositalari turistlarning xizmatlardan foydalanish jarayonini yengillashtiradi.

Ekologik turizmni rivojlantirishda qayta tiklanuvchi energiya manbalari va yashil texnologiyalarning ahamiyati katta. Ekologik mehmonxonalar va transport vositalari karbon izini kamaytirishga yordam beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish va doimiy monitoring qilish turizm sektorining barqaror ishlashi va rivojlanishi uchun muhimdir. Bu boshqaruv ob'ektlarining murakkablashishi, tashqi muhit ob'ektlari bilan o'zaro aloqalari va ta'siri tufayli yuzaga keladigan to'siq omillarni bartaraf etishga yordam beradi. Chunki boshqaruv mexanizmida muammolarni hal qilish uchun tegishli bo'g'inlarning mavjudligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Turizm sohasida ishlab chiqaruvchi kuchlar elementlaridan foydalanishning tizimli yondashuvi mavjud muammolarni boshqarish mexanizmining tarkibiy qismlaridan foydalanish orqali hal qilishni talab etadi. Maqsadli guruhlar boshqaruv organlarining faoliyati uchun sharoit yaratishi, turistik hududning iqtisodiy makonidagi nomuvofiqliklarni bartaraf etishi, mintaqaviy va mahalliy muammolarni hal etishi hamda mavjud resurslarni qo'llab-quvvatlashi zarur.

Shuningdek, bu guruhlar barqaror rivojlanishning asosi sifatida innovatsion raqobatdosh ustunliklarni shakllantirishi lozim.

Turizm sohasining innovatsion rivojlanishi iqtisodiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, uning jadal o'sishi raqamli texnologiyalar, ekologik yondashuvlar va tadbirkorlik modellari orqali ta'minlanadi.

Turistik xizmatlarda sun'iy intellekt, blokcheyn va VR/AR kabi texnologiyalarning joriy etilishi sohadagi samaradorlikni oshirishga yordam beradi.

Ekologik turizm yo'nalishidagi innovatsiyalar esa atrof-muhit muhofazasi va barqaror rivojlanish uchun katta ahamiyatga ega.

¹Muallif tomonidan tuzilgan

Bundan tashqari, raqamli transformatsiya jarayonlari turistik korxonalarining xizmat ko'rsatish sifatini oshirishga va mijozlar bilan samarali aloqa o'rnatishga imkon beradi. Turistik bozorda yangi startaplar va onlayn platformalarning paydo bo'lishi sohadagi tadbirkorlik muhitini yaxshilaydi hamda yangi ish o'rinlarini yaratishga yordam beradi.

Shu bilan birga, madaniy meros ob'ektlarini raqamlashtirish va virtual reallik texnologiyalaridan foydalanish tarixiy obidalarni saqlab qolish va ularni global miqyosda targ'ib qilish imkoniyatini beradi.

Turizm sohasidagi innovatsion yondashuvlar nafaqat iqtisodiy rivojlanishga, balki mamlakatning umumiy imijini yaxshilashga ham xizmat qiladi.

Innovatsiyalar turizmning barcha yo'nalishlarini qamrab olib, sohaning barqaror rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida turizmning innovatsion yo'nalishlarini qo'llab-quvvatlash, ilmiy tadqiqotlarni kuchaytirish va xalqaro tajribalardan foydalanish orqali mamlakatning turistik salohiyatini yanada rivojlantirish imkoniyati mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Smith, M., & Puczkó, L. (2015). *Tourism and innovation*. Routledge.
2. Hall, C. M., & Williams, A. M. (2008). *Tourism and innovation: Contemporary geographies of leisure, tourism and mobility*. Routledge.
3. Buhalis, D., & Law, R. (2008). *Progress in information technology and tourism management*. *Tourism Management*, 29(4), 609–623.
4. Gössling, S. (2017). *Tourism, information technologies and sustainability: an exploratory review*. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(7), 1024–1041.
5. O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish qo'mitasi rasmiy hisobotlari (2023).
6. Шумпетер Й. А. *Теория экономического развития* / Й. А. Шумпетер; [пер. с англ.]. – М.: Прогресс, 1982. – 453 с.
7. *Основы инновационного менеджмента: теория и практика* / [под ред. П. Н. Завлина]. – М.: ОАО "НПО" Издательство "Экономика", 2000. – 475 с.
8. Голова И. М. *Трансформация отраслевой науки региона в контексте формирования отечественной инновационной системы* / И. М. Голова, А. Ф. Суховой. – Екатеринбург: Ин-т экономики Урал. отд-ния РАН, 2004. – 43 с.
9. Балабанов И. Т. *Инновационный менеджмент* / И. Т. Балабанов. – СПб.: Питер, 2001. – 304 с.
10. Санто Б. *Инновация как средство экономического развития*; [пер. с венгр. / Б. Санто]. – М.: Прогресс, 1990. – 83 с.
11. Жоленц Л. А. *Организация инновационного комплекса* / Л. А. Жоленц // *Формирование инновационного комплекса в регионе*. – Новосибирск, 1990. – 80 с.
12. Гершман М. А. *Инновационный менеджмент* / М. А. Гершман. – М.: Маркет ДС, 2008. – 200 с.